

K 7/M 45

120000868990

XIV МЕЖДУНАРОДЕН
ФИВАЛ

ЕНСКИ
НАЦИОНАЛНИ

ДНИ

РУСЕ

1974

XIV МЕЖДУНАРОДЕН ФЕСТИВАЛ
„МАРТЕНСКИ МУЗИКАЛНИ ДНИ“
РУСЕ 1974

Посветен на 30-годишнината от социалистическата
революция в България

Концертно изпълнение
НА ОПЕРАТА
„ПРИКОВАНИЯТ ПРОМЕТЕЙ“
ОТ ЛАЗАР НИКОЛОВ

Диригент
з. а. **ДОБРИН ПЕТКОВ**

Регионална библиотека
"Любен Каравелов"

1200000868990

24 март — неделя 19.30 часа
зала Дом на културата

442198

ЛАЗАР НИКОЛОВ — Роден в Бургас през 1922 год. Учи пиано и композиция в Държавната музикална академия при бележитите български музиканти Димитър Ненов и Панчо Владигеров. Автор на две симфонии, няколко инструментални концерта, концерт за струнен оркестър, сценична музика, а така също и на значителен брой камерни произведения. В момента той работи върху втората си опера „Чичовци“ по Вазов. Доста негови творби са били удостоявани с награди и отличия. Доцент в БДК, Лазар Николов е композитор, чийто произведения влизат в репертоара на много наши симфонични и камерни изпълнители.

ПРИКОВАНИЯТ ПРОМЕТЕЙ (по Есхил)

Музика Лазар Николов

Режисьор на текстовите епизоди —
Леон Даниел

Участвуват: Камерна капела при Профсъюзния дом на културата „Пеньо Пенев“ — София и състав на Симфоничния оркестър на Комитета за Телевизия и радио.

Диригент — з. а. Добрин Петков

Диригент на хора — Ивелин Димитров

Солисти — Иван Консулов —
баритон

Реса Колева —
мецосопран

Трендафил Казаков —
тенор

Марин Маринов —
тенор

Рецитатори — з. а. Борис Арабов

Илка Зафорова

Наум Шолов

Васил Михайлов

БЕЛЕЖКИ НА КОМПОЗИТОРА ЗА

„ПРИКОВАНИЯТ ПРОМЕТЕЙ“ на ЕСХИЛ

Чувствувам се и винаги съм искал да бъда автор на инструментална музика. Оперната музика ме е привличала по-слабо.

Влечението ми към „Прикованият Прометей“ на Есхил датира от ученическите ми години. Тази трагедия особено ми харесваше сред художествените произведения на училищната програма. Но тогава мисълта да напиша музика върху този сюжет ми се струваше прекомерно дръзка, и аз не я допусках да изплува в съзнанието ми. По-късно, с развитието ми на композитор, тази идея все повече назряваше и се усилваше желанието ми да напиша музика върху сюжета на Есхилевата трагедия. Към работа пристъпих едва през 1963 год. До края на 1969 год., макар и с чести и дълги прекъсвания, продължавах да се занимавам с това свое произведение.

За да имам на разположение някакво либрето, аз се обърнах към проф. Александър Ничев с молба да ми направи съкращение на своя великолепен превод. Аз сам допълнително съкратих текста, и в крайна сметка той бе намален със 175 стиха. Все пак останалите 920 стиха на трагедията бяха твърде много за едно оперно либрето.

Следователно трябваше да се справя с много словесен текст и с едно сценически статично либрето. Но моята първа задача и моето най-силно желание бяха и си останаха до края в следното: да поднеса Есхилевото слово, него и само не го, като го подсиля, доколкото възможностите ми позволяват и да сторя това със средствата на музиката.

Известният у нас гръцки режисьор Такис Музенидис идва в София два пъти, все с намерение то да постави „Прикованият Прометей“. Но и два

та пъти той се отказа, защото нашите сцени — и като широчина, и като дълбочина — му бяха педо-
статъчни, за да изразят величествеността на това
произведение. Когато изложих на Добрин Петков
възгледа на Музенидис, той го сподели като доба-
ви: „За финала е необходим оркестър не от 15,
а от 150 души.

Аз обаче винаги съм схващал Есхилвия „Про-
метей“ като камерно-сценично произведение. Зато-
ва и музиката ми е замислена и осъществена като
камерна. Хоровата партия е камерна, Струнната
група не ми бе необходима. Търсех суровия и
твърд звук, които най-много приляга на стила и
атмосферата на великото Есхилово произведение.

Многото словесен материал използвах като
говорен текст със и без музика. Като изключим
пролога, останалите места на говор са монологите
на Прометей — разказвателни и лирично-фило-
софски. Певческите партии са издържани в декла-
мационно речитативен маниер. Хорът не е пряко
действащо лице — едва в края той доброволно
споделя трагичната участ на Прометей — затова
неговата партия е лирична.

Може би ще възникне въпросът, към какъв жанр
принадлежи това, което съм направил. Леон Да-
ниел го определя като „голяма оратория“, а Доб-
рин Петков като „полу-опера“, „полу-драма“. Ня-
кой може би ще каже, че текстът е само омузика-
лен. За слаби страни в моята работа може би ще
се приемат и местата с мелодраматичен или пък
с илюстративен характер. Може би трябваше да
има по-чести и по-дълги оркестрови епизоди.

Тези въпроси никак не ме спираха в моята ра-
бота, и аз композирах музиката на „Прикованият
Прометей“ така, както чувствавах, че трябва да се
създаде.

В лицето на изпълнителите аз намерих предани
и рядко музикални колеги, способни да овладеят
и претворят тежките си партии. Работата на Доб-
рин Петков отиде толкова далече, че придоби зна-
чение на съавторство. Много бих могъл да кажа
за неговото изключително сътрудничество, ако мяс-
тото позволяваше да сторя това. Ще се ограничи

да изкажа най-дълбока благодарност на монте изпълнители за тяхната висококачествена работа и на институтите, които съдействуваха и допринесоха за изнасянето на тази опера — Съюза на Българските композитори, Главна дирекция „Българска музика“ и Комитета за телевизия и радио.

Лазар НИКОЛОВ

МИСЛИ ЗА ЕСХИЛ И ПРОМЕТЕЙ

Епохата е — петият век преди нашата ера, първата му половина. Това е зората на европейската драма. И в самата зора величав се възправя един поетически колос: атинянинът Есхил.

Патриотът, борецът срещу персийския враг.
Героят на боя при Маратон.
Гражданинът демократ.
Драматургът революционер.
Бащата на атическата трагедия.
Творецът на „Прикованият Прометей“.

Древността съдила Есхил, задето профанирал мистериите и техните свещени истории. В коя драма поетът сторил това? Не знаем. Но с деликатна та си тема за враждата между боговете „Прикованият Прометей“ е същинска мистерийна драма. И Есхил го предназначава за публика от непосветените, за цялото атическо гражданство!

Преди Есхил трагедията е шредимно лирическо песнопение. Тя разполага с един единствен актьор. Но Есхил въвежда втория. Трагическият конфликт става вече възможен. Трагедията се превръща в драма.

Преди Есхил Прометей е богът хитрец. Той измамил дори самия Зевс. Така ни разказва старият епически поет Хезиод. При едно жертвоприношение Прометей покрил куп кости със съблазнителни тлъстини. Зевс се поддал на измамата. Нему се паднали костите. После дошла разплатата. Олимпийският властелин сурово наказал хитреца.

Есхил дава нов смисъл на Прометеевите страдания. За него Прометей не е хитрецът, който иска

да изпита Зевсовата прозорливост. Тук няма смешни истории за жертвено месо. Прометей носи величавата мисъл да издигне човека, потъпкан от боговете. За него открадва небесния огън на мъдростта. За тая дързост той страда.

Прометей означава предвеец. Предвеецът знае горчивата участ, която го чака. Но това не го спира. Той приема подвига на саможертвата.

Да, чуйте: исках, исках, и така сгреших! — твърдо заявява той, но без действително да смята, че делото му е „грешка“.

В борба за човешкия род Прометей се сблъсква със Зевс. Но сега Зевс не е просто върховен бог на олимпийците. Сега той е богтиранин. Затова сега борбата на Прометей е борба против тиранството.

Тя е борба срещу предателите на светли дела. Срещу изменниците. Срещу себеползните негодници от типа на Океан.

Тя е борба срещу лакенте и блюдолизците. Срещу онези, които очакват милостите на тираните. Срещу наглите Хермесовци.

И той, предвеецът, вярва, че се е разправил с тях. И горчиво се мами, защото те никога не са преставали да съществуват. Жестоки като древния Зевс. Пресметливи като неговия крепител Океан. Дръзки като неговия слуга Хермес.

Затова светът, който страда от тях, и днес тачи делото на великия наивник Прометей. И на всички Прометеевци.

Проф. д-р Александър НИЧЕВ

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРОЛОГ: Хефест и Власт довеждат Прометей „накрай земя“ в островърха скалиста пустиня. Хефест, дълбоко съчувстващ злата съдба на Прометей, е длъжен да го прикове.

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ: Прометей е сам, прикован вече върху скалата. Чувайки въздишките му при него долитат Океанидите. Прометей им разкрива страданието си. Те му съчувствуват до болка. Идва Океан, който съветва Проме

тей към благоразумие и смирение пред Зевс. Прометей отказва да го послуша и го отпраща. Останал пак с Океанидите Прометей им разказва за благодеянието, което е сторил на смъртните.

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ: Втурва се Йо — изключително красива девойка, обезумяла и превърната в крава от Хера заради любовните ѝ връзки със Зевс. Преследвана от стършел, който непрестанно я бодее със жилото си, Йо не може никъде да спре. След като Йо разбира, че пред нея е Прометей, тя иска да узнае защо е прикован. Оказва се, че причината за нейните и Прометеевите страдания е Зевс. По молба на Океанидите Йо разказва за своята съдба и моли Прометей да ѝ разкрие бъдещето ѝ, но искрено, без да скрива нищо. Прометей ѝ предсказва многото премеждия, които я очакват. Най-накрая обаче, че ще ѝ бъде върнат разсъдък и че Йо ще създаде поколение, от което ще се роди Юнакът, който ще спаси и него от оковите. Подгонена от стършела Йо продължава своя път.

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ: Хорът, ужасен от съдбата на Йо, изказва мисълта, че не би желал никога брак с бог. Прометей предрича на Зевс, като добавя, че единствен той знае тайната на неговото спасение. Зевс изпраща Хермес при него за да узнае тайната. Прометей, въпреки заплахите, гордо отказва да му я разкрие. Стълкновението между Прометей и Хермес достига своя връх. Пред настъпващата страхотна катастрофа Хермес призовава Океанидите да се оттеглят. Те, дълбоко презирайки измяната, отказват и споделят с Прометей ужаса. Водата и небето се сливат, земята се разтваря и Прометей потъва в нейната паст.

